

Sant Martí de Merlès

Santa Maria de Merlès

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Sector central del terme municipal
Emplaçament A 830 metres de la carretera BV-4406, punt quilomètric 14'100.

Coordenades:

Latitud: 42.00118
Longitud: 1.98314
UTM Est (X): 415787
UTM Nord (Y): 4650407

Classificació

Número de fitxa 08255 - 7
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Romànic Modern Barroc Neoclàssic
Segle XI-XVII
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Número inventari Sí, IPA. 3621
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: Bisbat de Vic. c. Santa Maria, 1. 08500. Vic
Autoria de la fitxa Jordi Compte i Marta Homs
Data de registre de la fitxa: dc., 17/10/2007 - 02:00

Descripció

L'església de Sant Martí de Merlès es troba situada a llevant de la riera de Merlès enfront del nucli de Santa Maria de Merlès.

L'edifici actual és el resultat d'un conjunt de transformacions que ha sofert el temple al llarg dels anys. És una església d'una sola nau, coberta amb volta de canó i orientada a llevant, adossada a la casa rectoral. De la construcció romànica es conserva la forma rectangular, la seva orientació primitiva i l'accés al mur de migjorn, bé que amb el portal d'arc de mig punt flanquejat amb falses pilastres i coronat amb un entaulament a mode de guardapols, construït al segle XVII. Al mur de migjorn encara és visible l'aparell fet amb blocs de pedra quadrats i ben treballats, disposats a trencajunt i formant filades uniformes. El campanar que arrenca de la façana nord, és de curta torre quadrangular massissa, amb dues obertures d'arc de mig punt per costat i coronat amb teulada de quatre vessants.

Les reformes del segle XVII modificaren sensiblement l'estructura primitiva de l'església romànica: es va canviar l'absis semicircular per un presbiteri quadrat, es van fer dues capelles formant un creuer, la sagristia i la casa rectoral, adossada a l'oest.

A la zona est s'estén el cementiri tancat amb un mur de pedra on s'hi ubicava un antic comunidor, del qual en resten alguns vestigis dempeus.

Observacions:

A l'església de Sant Martí de Merlès es celebra missa tres vegades a l'any: el dia de Tots Sants, el dia de Sant Isidre i el dia de Sant Martí. Esporàdicament s'hi celebren bateigs i enterraments.

Història

L'església de Sant Martí de Merlès es trobava dins l'antic terme del castell de Merlès. A mitjan segle X el terme del castell fou dividit en dos, utilitzant la riera com a frontera entre ells. El sector de ponent restà al comtat de Berga i al bisbat d'Urgell i el sector de llevant passà a ser territori del comtat d'Osona-Manresa formant part del bisbat de Vic. El fet que l'església parroquial de Santa Maria quedés inclosa en el bisbat d'Urgell degué provocar la creació d'una nova església en el terme pertanyent al bisbat d'Osona-Manresa dins els límits del bisbat de Vic: l'església de Sant Martí de Merlès, documentada ja al segle X.

L'església de Sant Martí apareix aixecada l'any 976, quan Bonfill donà a l'església de Sant Per de Vic el seu alou situat dins el comtat d'Osona, al terme del castell de Merlès, corresponent diverses afrontacions a terra de Sant Martí. L'any 988 és esmentada com a "domus Sancti Martini". Les funcions parroquials es constaten entre el 1025 i el 1050 en una llista de parròquies del bisbat de Vic. Vers l'any 1068 el primitiu temple devia ésser substituït per una altra construcció més sòlida que l'anterior, romànica, a deduir del conjunt de donacions que hi ha documentades aquests anys.

Ja al segle XIV es troba unida a Sant Martí de Merlès la parròquia de Sant Pau de Pinós i la capella de Santa Maria de Pinós que se'n desvincularen a partir de l'any 1878, en obtenir Sant Pau novament les funcions parroquials.

L'edifici romànic sofrí al llarg de la història diverses transformacions i reformes. Al segle XVII es va canviar l'absis semicircular per un presbiteri quadrat, es van fer dues capelles formant un creuer, i més tard la sagristia, la capella del santíssim i la casa rectoral. L'any 1778 s'instal·là un retaule major i un altre al 1795 a la capella lateral. L'any 1822 s'instal·la el del Roser.

A més del patró de Sant Martí, l'església tingué des del segle XVI almenys un altre altar dedicat a Sant Miquel amb benefici propi i sacerdot. Hi ha la tradició que diu que aquest Sant Miquel fou portat allí quan s'ensorrà la capella que hi havia vora el castell, dedicada a aquest sant. Al 1749 el benefici encara existia, però hi havia problemes per a trobar el sacerdot. Des d'aquesta data, el benefici de Sant Miquel deixa d'aparèixer esmentat en les visites pastorals.

Bibliografia

- AADD (1984). Catalunya Romànica. Berguedà. Volum XII. Enciclopèdia Catalana, S.A.
- AADD (1995). Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Bages, Berguedà i Solsonès. Enciclopèdia Catalana, S.A.
- AADD (1994). Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. El Berguedà. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.
- FONT, Dani (1992). Resum històric de les parròquies de l'arxiprestat del Lluçanès. (inèdit).
- GAVIN, Josep M (1985). Inventari d'esglésies. Berguedà. Edita Arxiu Gavín.
- VIGUÉ, Jordi i BASTARDES, Albert (1978). El Berguedà, monuments de la Catalunya Romànica, 1. Artestudi Edicions.
- Inventari de patrimoni arquitectònic de Catalunya. Santa Maria de Merlès. Àrea de Coneixement i Recerca, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, revisat el maig de 2007.

